

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 24/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa, maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamisesta ja hukkakauran torjunnasta annetun lain 22 §:n muuttamisesta

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä marraskuuta 2009 lähettäessään hallituksen esityksen laeiksi maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa, maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamisesta ja hukkakauran torjunnasta annetun lain 22 §:n muuttamisesta (HE 232/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi maa- ja metsätalousvaliokuntaan samalla määrännyt, että hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Esko Laurila, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Auli Valli-Lintu, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Jarkko Huovinen, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Olli-Pekka Väänänen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Maaseutuvirasto
- Pohjois-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus
- Kainuun maakunta -kuntayhtymä
- Etelä-Savon maakuntaliitto
- ProAgria Farma.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa. Lailla kumottaisiin nykyinen maaseutuelinkeinojen hallinnosta kunnissa annettu laki. Lailla kunta velvoitettaisiin perustamaan muiden kuntien kanssa maaseutuhallinnon tehtävien hoitamisek-

si yhteistoiminta-alue siinä tapauksessa, ettei toiminnallista kokonaisuutta voida muutoin muodostaa sen alueella. Toiminnallinen kokonaisuus muodostuisi alueesta, jolla toimii vähintään 800 maatalousyrittäjää ja jossa tehtäviä hoi-

taa yhteisen johdon alaisuudessa vähintään viisi henkilöä.

Laissa säädettäisiin myös poikkeuksista yhteistoimintavelvoitteeseen. Erityisesti poikkeukset koskisivat tilanteita, joissa toiminnallista kokonaisuutta ei kyetä muodostamaan alueen saaristoisuuden tai Lapin ja Kainuun maakuntien alueella pitkien etäisyyksien vuoksi taikka, jos kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaaminen tätä edellyttää. Lisäksi laissa säädettäisiin kunnan mahdollisuudesta hakea ennakkotietoa siitä, voidaanko mainittua poikkeusmahdollisuutta soveltaa.

Esityksessä ehdotetaan maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annettuun lakiin sekä hukkakauran torjunnasta annettuun lakiin tehtäväksi eräitä muutoksia, joka liittyvät kuntien maaseutuhallinnon järjestämistä koskevan lainsäädännön uudistamiseen. Samassa yhteydessä toteutettaisiin aluehallinnon uudistamisesta aiheutuvat muutokset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen keskeisenä tavoitteena on, että kuntien tehtävänä nykyisinkin olevia maaseutuhallintotehtäviä hoidetaan toiminnallisessa kokonaisuudessa, jonka alueella toimii vähintään 800 maatalousyrittäjää ja jossa tehtäviä hoitaa yhteisen johdon alaisuudessa vähintään viisi henkilöä. Tällä hetkellä valtaosin toimialueella toimii alle 400 maatalousyrittäjää ja tehtäviä hoitavia viranhaltijoita on enintään kaksi.

Euroopan yhteisön lainsäädäntö edellyttää viljelijätukiprosessiin liittyvien tehtävien eriyttämistä siten, ettei yksittäinen viranhaltija vastaa useammasta kuin yhdestä Euroopan yhteisöltä veloitettavan menon hyväksymiseen, maksamiseen tai kirjanpitoon liittyvästä tehtävästä eikä mitään edellä mainituista tehtävistä suoriteta ilman valvontaa. Tehtävien eriyttämisen on hallituksen esityksessä katsottu edellyttävän vähintään viiden henkilön osallistumista tähän hallinnolliseen prosessiin kuntatasolla.

Esityksessä kunnat veloitetaan kokoamaan tehtävät suurempiin ja tehokkaampiin toiminnallisiin kokonaisuuksiin, joissa kunnat muodostavat yhteistoiminta-alueita, joiden sisällä tehtävien hoidon järjestämisvastuu kuuluu yhdelle alueen kunnista tai kuntayhtymälle.

Maaseutuhallinnon tehtävien kokoaminen suurempiin yksiköihin

Esityksen tavoitteena on, että koko maassa, Ahvenanmaata lukuun ottamatta, on yhteensä enintään 80 tehtävien järjestämisestä vastaavaa kuntaa tai kuntayhtymää. Toiminnallinen kokonaisuus maaseutuhallinnon tehtävien hoitamiseksi edellyttää 1. lakiehdotuksen 4 §:n mukaan vähintään 800:aa maatalouden tukihakemuksen tehnyttä luonnollista henkilöä tai yhteisöä. Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan tästä voidaan poiketa tietyillä edellytyksillä.

Hallintovaliokunta katsoo, että uudistuksen ei tule johtaa kuntien vakiintuneiden ja tarkoitustenmukaisten maaseutuhallinnon yhteistyöjärjestelyjen purkautumiseen, vaan mahdollisuutta poiketa 4 §:n 1 momentin säännöksestä tulee soveltaa joustavasti ja kunkin alueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Erityisen tärkeätä tämä on läheisyysperiaatteen toteutumisen kannalta, kun palveluita hallituksen esityksen tavoitteen mukaisesti kootaan yhteen ja tukiverkko väistämättä harvenee.

Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueiden muodostamista ja toiminnan aloittamisen tukemista varten tullaan perustamaan valtakunnallinen kehittämishanke. Valiokunta puoltaa hankkeen toteuttamista.

Tehtävien hoidon järjestäminen

Maaseutuhallinto on 1. lakiehdotuksen 4 §:n mukaan järjestettävä kunnan alueella siten, että tehtäviä hoitaa yhteisen johdon alaisuudessa vähintään viisi viranhaltijaa tai toimihenkilöä, joista yksi johtaa tehtäviä hoitavaa yksikköä päätoimisesti. Lakiehdotuksen 5 §:n mukaan tästä voidaan poiketa tietyillä edellytyksillä, kuitenkin niin, että tehtäviä hoitaa yhteisen johdon alaisuudessa vähintään kolme viranhaltijaa tai toimihenkilöä, joista yksi johtaa tehtäviä hoitavaa yksikköä päätoimisesti ja tehtävien hoitamiseen osallistuu vähintään viisi viranhaltijaa tai toimihenkilöä.

Hallintovaliokunta pitää virkailijoiden määrän säätämistä lailla jäykäkkönä ja kuntien itsemääräämisoikeutta kaventavana ratkaisuna. Siksi onkin tärkeää, että kunnat ratkaisevat lakiehdotuksen sisältämien edellytysten puitteissa, miten organisoivat tehtävät. Valiokunta tukee ajatusta siitä, että kunnat yhdistävät maaseutuhallinnon tehtävien hoitoa esimerkiksi maaseudun kehittämistehtäviin sekä ympäristöterveydenhuollon ja maaseutuyrittäjien lomituspalveluiden hallintoon. Tämä on mahdollista, koska maaseutuhallinnon tehtäviä hoitavan henkilökunnan ei yksikön johtoa lukuun ottamatta tarvitse hoitaa tehtäviä päätoimisesti.

Hallintovaliokunta tukee asiantuntijakuulemisissa esille tuotua näkemystä, että 1. lakiehdotuksen 4 § ei edellytä, että yksikön johtajan tulee toimia ainoastaan maaseutuhallinnon tehtävissä. Jos yksikössä hoidetaan myös muita kuin maaseutuhallinnon tehtäviä, kuten juuri maaseudun kehittämistehtäviä tai ympäristöterveydenhuollon taikka maatalousyrittäjien lomituspalveluiden tehtäviä, on luontevaa, että yksikön johtaja hoitaa tosiasiaassa myös näihin liittyviä johdon tehtäviä.

Viranomaisyhteistyö

Valiokunta korostaa, että tulevien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten osallistuminen tehtävien hoidon ohjaukseen kunnissa on erityisen tärkeää. Kuntien ja keskusten yhteistoiminnan sujuminen on maaseutuhallinnon kannalta

keskeinen kysymys. Kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten osaamista on myös syytä jatkossa kehittää ja tämä on selkeintä toteuttaa Maaseutuviraston suoraan kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisille kohdistettavalla koulutuksella.

Pykäläkohtaiset muutostarpeet

Hallintovaliokunta kiinnittää maa- ja metsätalousvaliokunnan huomiota vielä eräisiin asiantuntijakuulemisissa esille nousseisiin pykälämuutostarpeisiin:

1. Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa

1 §. Soveltamisala. Lain soveltamisala olisi luontevampaa määritellä maaseutuhallinnon käsitettä käyttäen.

7 §. Ennakkotieto. Pykälän osalta saattaisi vielä olla syytä tarkentaa, onko valtioneuvosto sitottu ministeriön antamaan ennakkotietoon ja jos on, koskisiko päätöksen sitovuus vain kunnan kannalta myönteistä ennakkopäätöstä.

10 §. Valtioneuvoston päätöksenteko-oikeus. Säännöksestä ei selkeästi ilmene, että valtioneuvostolla on päätöksenteko-oikeus myös 9 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

13 §. Muutoksenhaku. Säännöksen mukaan valtioneuvoston päätöstä kuntien velvoittamisesta yhteistoimintaan on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Valiokunta toteaa, että hallintopakkopäätöksissäkin on pääsääntönä, että valitus lykkää päätöksen täytäntöönpanoa. Mikäli pykälän 3 momenttia ei voida muuttaa, tulisi se hallintovaliokunnan mielestä kuitenkin perustella nyt tehtyä tarkemmin.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

HaVL 24/2009 vp — HE 232/2009 vp

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tapani Tölli /kesk	Petri Pihlajaniemi /kok
jäs.	Thomas Blomqvist /r	Raimo Piirainen /sd
	Juha Hakola /kok	vjäs. Ulla Karvo /kok
	Lasse Hautala /kesk	Elsi Katainen /kesk
	Heli Järvinen /vihr	Veijo Puhjo /vas
	Pietari Jääskeläinen /ps	Pekka Ravi /kok.
	Timo V. Korhonen /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Sivonen.